

ایسکانیوز در گفت‌وگو با دو پژوهشگر بررسی کرد؛

چرا نخبگان علوم انسانی بورسیه نمی‌شوند؟ / کارشناسی غرب یا بی‌میلی ایرانیان

ورود انگشت‌شمار دانشجویان ایرانی رشته‌های علوم انسانی به دانشگاه‌های برتر دنیا سبب شده برخی از محققان و پژوهشگران و حتی مدیران آموزش عالی کشور، تعمدی برای مانع‌تراشی در راه تحصیل دانشجویان ایرانی رشته‌های غیر فنی متصور شوند.

به گزارش خبرنگار گروه دانشگاه ایسکانیوز، هر ساله تعداد قابل توجهی از دانشجویان و فارغ‌التحصیلان ایرانی با رویای آینده‌ای بهتر راهی غرب می‌شوند. به دلایل مختلف، آمار دقیقی از تعداد دانشجویان محصل در خارج از کشور وجود ندارد. هر چند سازمان‌هایی مانند مرکز تعاملات بین‌المللی علم و فناوری معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری به استخراج آمارهای مرتبط می‌پردازند؛ اما نتایج را به صورت رسمی منتشر نمی‌کنند.

بنا بر اعلام بهرام صلواتی، عضو هیأت علمی مؤسسه مطالعات جمعیتی وزارت علوم و مدیر برنامه پژوهشی مهاجرت در پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف، حدود ۵۳ هزار و ۷۰۰ نفر از دانشجویان ایرانی در خارج از کشور تحصیل می‌کنند که تنها ۰.۵ (نیم) درصد در دانشگاه‌های برتر دنیا مشغول به تحصیل بوده و مابقی در دانشگاه‌های متوسط و حتی ضعیف به تحصیل مشغول هستند.

تعمدی در کار است؟

نکته جالب، سهم اندک دانشجویان رشته‌های علوم انسانی از امکانات و یافته‌های آموزش عالی اروپا و آمریکا است. ورود انگشت‌شمار دانشجویان ایرانی رشته‌های علوم انسانی به دانشگاه‌های برتر دنیا سبب شده برخی از محققان و پژوهشگران و حتی مدیران آموزش عالی کشور، تعمدی برای مانع‌تراشی در راه تحصیل دانشجویان ایرانی رشته‌های غیر فنی متصور شوند. ابوذری سیفی، پژوهشگر و مسئول توسعه آینده پژوهی در دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله (عج) در این باره به ایسکانیوز، گفت: اگر بخواهیم بر مبنای پیش‌برویم، می‌توان شایعه تعمد غرب برای بورسیه ندادن به دانشجویان علوم انسانی ایران را جدی در نظر گرفت. به طور مثال مخترع یا نخبه‌ای در ایران روی یک قطعه کار می‌کند، دیگری در چین، تحقیقاتش را روی قطعه متفاوتی انجام می‌دهد و دانشمندی در اروپا تحقیق مجزایی را پیگیری می‌کند؛ اما در نهایت ایالات متحده آمریکا، قطعات را کنار هم قرار می‌دهد و محصولی جدید معرفی یا اکتشافی تازه رونمایی می‌کند.

وی ادامه داد: به طور مثال شما به ندرت می‌توانید یا حتی می‌شود گفت نمی‌توانید برای رشته مدیریت مالی در یکی از دانشگاه‌های معتبر دنیا پذیرش بگیرید. این موضوع در مورد بیشتر رشته‌های مدیریتی صادق است؛ ولی دانشجویان رشته‌های فنی و مهندسی را به راحتی جذب کرده و بهترین امکانات را برای‌شان فراهم می‌کنند. متأسفانه محققان و پژوهشگران ایرانی هم خود را محدود به مقالات و چاپ در مجلات معتبر کرده و دولت‌ها هم برای این مقالات، هزینه می‌کنند. غرب به دنبال فرآیند تولید دانش است؛ ولی ایران بیشتر مقاله تولید می‌کند.

جالب اینجاست که دانشجویان رشته های علوم انسانی هم تمایل زیادی برای پیگیری تحصیلات تکمیلی در خارج از کشور ندارند. مهرماه سال ۱۳۹۷، دکتر حسین جوشقانی، مدیر عامل مؤسسه حامی علوم انسانی آمار جالبی ارائه داد: سال قبل حدود ۳۳ یا ۳۴ نفر درخواست داشتیم. البته شرایطی که گذاشته ایم، محدودکننده است؛ کسانی که از دانشگاه های برتر دنیا در رشته های علوم انسانی پذیرش گرفته اند. این شرایط شامل تعداد کمی از افراد می شود چون اکثراً افراد به سمت رشته های مهندسی می روند. فارغ التحصیلان رشته های علوم انسانی کمتر برای تحصیلات تکمیلی درخواست می فرستند. به همین دلیل پارسال درخواست های کمی دریافت کردیم و امسال هم علی رغم گسترش تبلیغاتمان، فکر نمی کنیم درخواست های خیلی بیشتری دریافت کنیم. از میان ۳۳، ۳۴ نفر با حدود ۱۲ یا ۱۳ نفر مصاحبه کردیم و از بین آنها ۴ نفر انتخاب شدند که بورسیه تحصیلی شدند و به دانشگاهی رفتند که می خواستند.

در داخل ایران اما شرایط به گونه دیگری پیش می رود و دانشجویان رشته های فنی برای مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری به سمت رشته های انسانی متمایل می شوند. مدیرکل دفتر گسترش آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری چندی پیش آمار تأمل برانگیزی اعلام کرد و گفت: بیشترین انتقال رشته ها از فنی و مهندسی به دو رشته اقتصاد و مدیریت مربوط است. دبیر ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور هم تأکید کرد تغییر رشته دانش آموختگان مهندسی و علوم پایه به علوم انسانی در بازه زمانی سال های ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۲، رشدی ۷ برابری داشته است.

علاقه شدید دانشجویان آمریکایی به علوم انسانی

آمریکایی ها علاقه بیشتری به تحصیل در رشته های علوم انسانی دارند. بنیاد ملی علوم مشهور به ، سازمانی دولتی در ایالات متحده که در ۷۰ سال گذشته در توسعه قوانین و سیاست های رسمی علمی در آمریکا نقش اساسی ایفا کرده، سال ۲۰۱۶ آماری منتشر کرد که تفاوت فاحشی میان دریافت کنندگان مدرک دکتری در رشته های علوم انسانی و آموزشی با مهندسی و پزشکی را نشان داد، جالب تر این که بیشتر دانشجویان بین المللی، رشته های علوم تجربی و ریاضی را انتخاب کرده و به تحصیل مشغول شدند. شهروندان آمریکا با ۷۵.۲ درصد تحصیل در مقطع دکتری رشته های روانشناسی و علوم اجتماعی، ۸۳.۵ درصد در آموزش و پرورش و ۸۱.۲ درصد در علوم انسانی و هنر، اختلافی فاحشی با دارندگان ویزای موقت یا دانشجویان غیر آمریکایی داشتند که تنها ۱۹.۳ درصد در رشته های روانشناسی و علوم اجتماعی، ۱۰.۹ درصد در آموزش و پرورش و ۱۳ درصد در علوم انسانی و هنر مشغول به تحصیل بودند.

دکتر علی چوپانی، پژوهشگر زیست شناسی در مرکز تحقیقات بیوتکنولوژی کاربردی، دانشگاه علوم پزشکی تهران هم در این خصوص به ایسکانیوز، گفت: دلایل بسیار زیادی برای تعداد اندک دانشجویان ایرانی رشته های علوم انسانی در دانشگاه های برجسته خارجی وجود دارد اما اصل موضوع به ساختارها و نیازهای کشورهای غربی برمی گردد. سیستم آموزشی غرب بر مبنای سرمایه داری و کسب ثروت پایه گذاری شده و به همین دلیل دور دانشجویان خارجی رشته های انسانی که برای شان درآمدی ندارد را خط می کشند.

وی در پایان گفت: غرب به دنبال رشته های ثروت ساز است و دانشجویانی را از کشورهای دیگر دنیا جذب می کنند که هم رتبه های برتر کنکور کشورهای جهان سوم باشند و هم بعد از پرورش، برای شان خوب کار کنند. آنها نخبگان رشته های فنی را به کشور خود می برند، پروژه برای آنها تعریف می کنند، از اختراعات، اکتشافات و نظریات شان استفاده کرده و در جهت ارتقای ثروت ملی بهره می برند.